

החמץ מסמל, אצל חז"ל, את "יצר הרע", והוא מכונה גם "השאור שבעיסה". יצר הרע הוא הכח הדוחף, המפתה, המגרה את האדם לכוון החטא. האדם משועבד ליצר הרע. אף על פי כן היהדות מחייבת אותו. היא אמנם נלחמת נגד תוצאות המעשים שיכולים לחול מפאת יצר הרע, אבל מבקשת לקיים אותו, שלא כאומות העולם. הכומר או הנזיר נאסרו בנישואין על מנת לא לחלל את הקודש. התורה לעומתם מקרבת את האדם לחיי העולם הזה. הגבורה היהודית אינה בהריגת היצר, אלא "איזהו גיבור הכובש את יצרו" - "ואהבת את ה' אלקיך... בשני יצריך".

ימי הפסח נקראים בפי חכמינו "זמן חרותנו". ימי הפסח מסוגלים להשפיע על האדם את תכונת החרות. תרתי דסתרי באותו חג. אלא, שבאמת הכל תלוי בהתנהגות שלנו. המצה היא עירוב הקמח והמים, והכל תלוי בהתנהגות האדם. אם האופה אינו מאפשר לבצק לתפוח ולהחמיץ נוצרת המצה, אחרת אנחנו מקבלים חמץ גמור. זהו הדמיון המפליא ליצרו של האדם. יצרו של האדם לעיתים גובר עליו. יצרו של האדם גודל לפי ממדי גדולתו.

החמץ הוא ערבוב של קמח עם מים, לאחר מעט זמן החמצה תופחת והתערובת מתנפחת. תופעה זו מסמלת גאוה וגסות רוח. אדם בעל השפעה, מנהיג גאה, קל לו לנפח את עצמו, להרגיש גאוה והתנשאות. הצלחתו עלולה לגרום לו לחשוב ש"כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה". מכאן ועד איבוד השליטה ומחשבה שכל העולם נברא בשבילו ועבורו הדרך קצרה. הכל שלי והכל מגיע לי. כך אנו מוצאים את תאוות הבצע והממון של מנהיגינו אינה יודעת גבול, ולא מגיעה אף פעם לידי שובע. למען האמת, יצר השחיתות ותאוות הבצע אצלנו אינם חדשים, אבל בזמן שהתקשורת כל-כך פעילה וחודרת הדברים יוצאים החוצה ביתר שאת ועדיף שכן, שכן קל יותר להלחם ביצר השחיתות כשהכל גלוי, שקוף ופתוח.

המצה והחמץ היא כל התורה, היא שני היצרים יחד. כשאדם נותן דרור ליצרו, כשהם משתלטים עליו ומנהלים את חייו הוא עבד, כשאדם מרסן את יצרו ושולט עליו הוא נהיה בן חורין. ההבדל הקטן שבין חמץ למצה. על כך אומר הרא"ה קוק (בהקדמה להגדה של פסח): "החירות הצביונית היא אותה חרות הנשאה, שהאדם וכן העם בכלל מתרומם על ידה להיות נאמן לעצמיות הפנימית שלו לתכונה הנפשית של צלם אלקים אשר בקרבנו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים שהם שווים את ערכם והחרות הזו אינה באה כי אם ע"י הביעור מכל גבולו את כל דבר המעכב את חרותו שזהו חמצו, השאור שבעיסה". חג שמח ופסח כשר.

נאות דשא, נופש, אירוח ותרבות ארגון שבתות עיון ושבת חתן

שבועות "ברמות שפירא"	שבת נחמו
<p>בית הארחה "רמות שפירא" - מושב בית מאיר (קבוצה בלעדית). תאריכים ד' - ו' בסיון תשע"ב 25-27/5/12 ע"ב פנסיון מלא, היפוך ארוחות, הלשן - מהדרין הרבנות הראשית. שלשה מניינים, תיקון ליל שבועות, שיעורים והרצאות. מחיר 1,800 לווז לנרשמים עד פסח 1,400 ש"ח בלבד</p>	<p>שבת עיון ונופש במלון "שערי ירושלים" ט"ו - ט"ז מנחם אב תשע"ב 3-4/8/12 ע"ב פנסיון מלא (מהדרין) בתוכנית שיעורים, הרצאות וסיים הדף היומי העולמי (כ"א אדר"א תשס"ה - ט"ו באב תשע"ב). מחיר לווז 1,150 ש"ח</p>

שמעון: נייד 052-3611441, פקס 08-9268663

בס"ד

מפעל תפילין

יצור בתי תפילין
גסות מהודרות בכל
הנוסחאות

להתייעצות ולהזמנה: 09-8870673

כנסת חולשת

היהוה לבתי כנסת • ארונות קודש • כסאות • פרוכות הנצחות ולוחות דיגיטליים • תשמישו קדושה סת"ם • ספרי קודש • מוצרי טבע ובריאיות תקליטורים • כיסויי ראש • פטנטים

פרסים ומתנות יקרי ערך בהגרלה

לוח זמנים דיגיטלי-שעון זמנים • סידורים גדולים לש"ץ • סטים מחזוריים פרוכת • טליתות • סטנדרים שולחניים • כרסיות שבת • ערכות יודאיקה

חסויות: **חול דרמה**

כנסת חולשת

רמנונות חן, שלמה המלך 29, בני ברק
ימים שני ושלישי ט"ו, ט"ז אייר תשע"ב
(7-8 כואי 12) בשעות 16:00 - 23:00

להרשמה מוקדמת: sfr@bezeqint.net
דפי שופר 03-9678555

ענג שבת

חג הפסח - פרשת שמני

ערב שבת קודש
עלון
דו שבועי

י"ד בניסן ה'תשע"ב יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים (עלון מס' 13 (1,062) לעילוי נשמת בעלי, אבינו וסבנו הרב אורי דסברג ז"ל (06.04.2012) (שנה עשרים ושש)

לקראת "אין אדם לכת" אלא בית ישראל
בכרת חק למחן וססח כלו!

מועדי השבת חג הפסח
ער"ש מוצ"ש

י-ם	18.26	19.40
ת"א	18.42	19.42
ח"פ	18.33	19.42
ב"ש	18.44	19.42
אילת	18.37	19.40

זמני היום והלימודים היומיים:

מנוח הפסח - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.39 - 4.48
זמן הנחת תפילין	5.09 - 5.18
הנץ החמה (מישור)	6.15 - 6.22
הנץ החמה (הנראה)	6.18 - 6.26
ס"ז ק"ש מנ"א	8.40 - 8.45
צאת הכוכבים ב'	12.41 - 12.43
מנחה גדולה	13.14 - 13.15
שקיעת החמה	19.09 - 19.04
צאת הכוכבים ב'	19.59 - 19.54

דף יומי: כריתות יט - כה
מועדי שבועי של פסח ושבת שמני
ער"ח ער"ש מוצ"ש

י-ם	18.31	18.31
ת"א	18.47	18.46
ח"פ	18.38	18.38
ב"ש	18.48	18.48
אילת	18.41	18.41

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת שמני - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.29 - 4.38
זמן הנחת תפילין	4.59 - 5.08
הנץ החמה (מישור)	6.07 - 6.13
הנץ החמה (הנראה)	6.11 - 6.17
ס"ז ק"ש מנ"א	8.34 - 8.39
צאת הכוכבים	12.40 - 12.41
מנחה גדולה	13.13 - 13.14
שקיעת החמה	19.13 - 19.09
צאת הכוכבים ב'	20.03 - 19.59

דף יומי: כריתות כו - מעילה ה
לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה
"זמן" ובקשתך למספר 1315.
לדוגמה: זמן שקיעה מחיר בטבריה"
את העלון ניתן למצוא באתר
www.yeshiva.org.il
וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת
ב"מדע יהודי" www.moreshet.co.il
י"ד העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן
כתובת: רח' בלוך 3, ת"א
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054
דוא"ל: smuladv@netvision.net.il
דפוס: אקסטרה פרינט 50-54-50-1700

"בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל"
הגמרא במסכת ראש השנה דף י' ע"ב מביאה את מחלוקתם של רבי אליעזר ורבי יהושע ביחס לגאולה העתידית של עם ישראל. רבי אליעזר אומר: "בניסן נגאלו, בתשרי עתידין ליגאל", ואילו רבי יהושע אומר: "בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל".
אם נאמר כפשוטו של ענין שהמחלוקת עוסקת בתאריך של הגאולה העתידית הרי קשה: מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים, ומבואר שם בגמרא כי הסיבה לכך היא הידיעה שכן דוד לא יבוא ביום שבת. אם כן, היה צריך לומר שלרבי אליעזר מותר לשתות יין כל השנה להוציא את חודש תשרי, ולרבי יהושע מותר לשתות יין כל השנה להוציא את חודש ניסן?!

בעלי המוסר מסבירים, לכן, כי המחלוקת אינה עוסקת בתאריך הגאולה כי אם במהותה של הגאולה. בידוע שמצבו הרוחני של עם ישראל בעת גאולת מצרים היה בשפל המדרגה. עם ישראל היה שקוע במ"ט שערי טומאה עד שלא היה ניכר ההבדל בינו לבין העם המצרי. עם ישראל היה רחוק משלימות איכותית. הוא זכה לגאולה על הגיעו לשלימות כמותית - "ושלימות ישראל כאשר הם ששים רבוא" (ספר "גבורות השם" למהר"ל). המחלוקת היא האם הגאולה העתידית תתרחש גם היא ללא תלות באיכותו הרוחנית של עם ישראל, או שמא הפעם נדרש להכשיר את עצמנו מבחינה רוחנית קודם לגאולה. רבי אליעזר אומר כי להבדיל גאולות מצרים שהיא "גאולת ניסן", הגאולה העתידית היא בבחינת "גאולת תשרי", והרי חודש תשרי עניינו הוא תשובה. לעומתו, רבי יהושע אומר כי גם הגאולה העתידית תהיה "גאולת ניסן", בין אם נהיה ראויים לכך מבחינה רוחנית ובין אם לא.

בהלכה מקובל הכלל שבמחלוקת בין רבי אליעזר ורבי יהושע ההלכה היא כרבי יהושע. לפי זה, הגאולה העתידית תהיה בבחינת "גאולת ניסן". אם כן, אנו יכולים להיות "רגועים" - הגאולה תבוא בין אם ניטיב את דרכינו ובין אם לאו. מדוע, אם כן, עלינו להתאמץ? בתורה נאמר: "כי תבאו אל ארץ פנעו אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגיע צרעת בבית ארץ אֲחֻזְתְּכֶם" (ויקרא י"ד). המדרש מסביר שבעטיים של הנגעים הורסים את הבתים ומוציאים את המטמונות שהטמינו הכנענים (ויקרא רבה פרשה י"ז). דברים אלו, הרואים בנגעים פרס ומתנה עם ישראל, הם תמוהים, שכן בהרבה מקומות נאמר שהנגעים הם עונש, אלא, מכאן יש ללמוד כי מעבר להבטחה של הקב"ה שהוא מכניס את בני ישראל לארץ מלאה כל טוב, הבטחה שתקויים מכל מקום, ישנה השאלה של איך תקויים ההבטחה. איכות קיום ההבטחה תלויה בעם ישראל. אם נהיה ראויים הרי נזכה לטובתו של ה' מתוך נחת ונועם, ואם ח"ו לא נהיה ראויים הרי אנו טובת ה' יכולה לבוא מתוך יסורים. כך הוא בגאולה העתידית. אמנם, היא תבוא בין אם נהיה ראויים לכך מבחינה רוחנית ובין אם לא, שכן "בניסן עתידין ליגאל". אך השאלה היא איך היא תבוא. האם תהיה זאת גאולה נחת בבחינת "ופדויה ה' ישבון ובאו ציון בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים, שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׂגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה" (ישעיה ל"ה), או שמא תהיה זאת גאולה מתוך יסורים ח"ו בבחינת "יייתי ולא איחמיניה" (גמרא סנהדרין דף צ"ח ע"ב).

אף שעדיין לא הגענו אל הגאולה השלימה, הרי אין ספק בדבר הזכות הגדולה לה כבר זכינו - לחוות את ימי האתחלתא דגאולה. יהי רצון שבזכות התחזקות בתורה ובמצוות נזכה כולנו כאחד במהרה בימינו לגאולה השלימה "מתוך רוב שמחה ומתוך עושר וכבוד". הרב פרופ' **דניאל הרשקוביץ**, שר המדע והטכנולוגיה, רב שכונת אחוזה רבת, חיפה.

העלון מוקדש לזכר ולע"נ
אליקים לייב ב"ר משה
מרדכי הכהן **קפלן** ע"ה,
נולד בהושענא רבה ה'תרל"ח, נאסף אל
אבותיו בכ"ד בניסן, יום אחרון של פסח
ה'תרצ"ז בגולה. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ
אלטר טוביה
בן אייזיק הרש **ביסטריצ'ר** ז"ל
נפטר ב-כ"ה בניסן תשס"ג.
יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ
אליקים לייב ב"ר משה
מרדכי הכהן **קפלן** ע"ה,
נולד בהושענא רבה ה'תרל"ח, נאסף אל
אבותיו בכ"ד בניסן, יום אחרון של פסח
ה'תרצ"ז בגולה. יהי זכרו ברוך!

דיני השבוע ומנהיגו

שבת חג הפסח

בהדלקת הנרות מברכים להדליק נר של שבת, יום טוב ושהחיינו.

תפילת ערבית: של חג. לא אומרים "לכו נרננה" מתחילים מ"מזמור לדוד" ואומרים חלק מ"לכה דודי" (כמצוין במחזורים), מזמור שיר ליום השבת, מדלגים על "במה מדליקין או כגונא ומתחילים "ברכו" ותפילת ערבית של חג. לאחר תפילת העמידה אומרים הלל שלם.

קידוש: אומרים "שלום עליכם" ו"אשת חיל" כבכל שבת. יותר מצוה שבעל הבית יקדש ויוציא את כל המסובין, צריכין להזהיר נשים הנהוגות לומר עם בעל הבית מילה במילה (בשקט) שלא תאמרנה עמו שהחיינו בקידוש שכבר ברכו בהדלקת הנרות. ראוי להדגיש כי גם אם בעל הבית מוציא ידי חובת קידוש מכל מקום יש חיוב לשתות מכוס היין כל אחד בעצמו מבחינת חיוב כוס ראשונה של ליל הסדר, וחייבים כולם בשתייתו!

את האפיקומן אוכלים קודם חצות הלילה בשעה 0:43 (12:43 בלילה).

קריאת שמע שעל המיטה אומרים רק פרשה ראשונה ופרשת בידך אפקיז, וברכת המפיל, להראות שהוא לל שימורים, והנהיגים לקרוא גם בקריאת שמע שעל המיטה ל הפרשיות (שיטת ר"ת לאחר צאת הכוכבים) יקראו גם עתה ג' הפרשיות.

שחרית: יעלה ויבוא, הלל שלם.

שיר השירים: בקהילות אשכנז ונהגו לקרוא שיר השירים בשבת (חול המועד) פסח. השנה לא נופל חול המועד בשבת, לכן הקריאה בשבת, בחג עצמו. המתפללים בנוסח אשכנז מהדרים, ע"פ הגר"א, לקרוא אותה במגילה כשרה כתובה על קלף ומברכים לפני הקריאה 'על מקרא מגילה ו'שהחיינו'. מן הטעמים לקריאת שיר השירים בפסח (ולכן נהגו גם לאמרה בליל פסח לאחר עריכת הסדר), שיש בה משום ספור יציאת מצרים. מגילה זו היא משל לעת דודים בין הקדוש ברוך הוא לכנסת ישראל, שכרת עמה ברית אירוסין ביציאת מצרים, בחג הפסח.

לקריאת התורה: מוציאין 2 ספרי תורה. בהוצאת הספרים אומרים "ג' מידות (יש הנהיגים שלא לומר ג' מידות בשבת). בספר הראשון 5 קרואים בפרשת בא (שמות יב). בספר השני מפטיר בפרשת פנחס: "ובחדש הראשון".

ההפטרה: "בעת ההיא" (יהושע ה, ב).

אומרים "יקום פורקן" ולא אומרים "אב הרחמים".

ברכת הטל

מתפילת מוסף ביום ראשון של פסח מפסיקים להזכיר ולהתפלל על הגשמים, לפי שהגשמים בימות החמה סימן קללה הם לעולם. במקום משיב הרוח ומוריד הגשם אומר 'מוריד הטל' (לפי מנהג ארץ ישראל).

בעדות המזרח ובנוסח אשכנז אומרים לפני תפילת מוסף 'מוריד ט'תיקון הטל' או תפילת טל, ובתפילת מוסף אומרים 'מוריד הטל'. בנוסח ספרד משלבים תפילת טל בחזרת הש"ן, אך לפני תפילת מוסף מכריזים 'מוריד הטל', כדי שהציבור יאמר 'מוריד הטל' גם בתפילת לחש; אם לא הכריזו לפני מוסף 'מוריד הטל', אומר הציבור בתפילת לחש 'משיב הרוח ומוריד הגשם' ורק במנחה מתחילים לומר 'מוריד הטל'.

במוצאי יום ראשון של חג מפסיקים לבקש 'ותן טל ומטר לברכה'. מכאן ואילך אומרים האשכנזים 'ותן ברכה', ואילו הספרדים אומרים ברכת 'ברכנו'. חשוב לציין, כי בשמונה-עשרה במוצאי חג הראשון יש לשים לב לארבעה שינויים והוספות: 'מוריד הטל', 'אתה חוננתנו', 'ותן ברכה' או 'ברכנו' ו'יעלה ויבוא'.

במוצאי שבת / חג: לא אומרים "ויהי נעם... ואתה קדוש".

מתחילים בספירת העומה: בבית הכנסת סופרים אחר קדיש תתקבל של תפילת ערבית בטרם אמירת "עלינו לשבח" (שולחן ערוך תפס, ט ובמשנה ברורה). יש ספרים לאחר

עלינו. הגר"א במעשה רב סט אומר: "כל הקהל יחד, והנוסח בעומד ואין אומרים שום פסוקים (פרט ליהי רצון)", וכן מנהג עדות רבות בירושלים. המנהג הנפוץ בזמננו לומר הברכה לפני עלינו וגם הפסוקים "לשם יחוד, לפני הברכה, ומבקשים על בנין בית המקדש, ובקשות נוספות אחרי הברכה (תוספות מגילה כ, ע"ב ד"ה "כל". שער הציון תפט, טו).

אומרים "ויתן לך" והבדלה.

חול המועד: מתפללים תפילת חול. בשחרית לא מניחים תפילין. האשכנזים לא אומרים 'מזמור לתודה' בפסוקי דזמרה. בתפילת העמידה, ערבית, שחרית ומנחה מוסיפים 'יעלה ויבוא' (גם בברכת המזון). בחול המועד פסח קוראים את ההלל בדילוג (מדלגים על: 'לא לנו', ו'אבהתי'). (שולחן ערוך תצ, ב ובמשנה ברורה). (בניגוד לחול המועד סוכות) הטעם נובע מההלל שבשביעי של פסח. בשביעי של פסח אין גומרים את ההלל, כי ביום זה טבעו המצרים בים, והקב"ה אמר למלאכי השרת שביקשו לומר שירה: 'מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה?' וכיון שאין גומרים את ההלל בשביעי של פסח, מדלגים בו גם בחול המועד, שלא יאחד חובש מים טוב האחרון. עוד טעם, מפני שבכל ימי הפסח מקריבים אותו קרבן, והרי הם כיום אחד ארוך לגבי הקרבנות. אבל חג הסוכות חלוק בקרבנותיו, אינו דומה קרבנו של יום זה לקרבנו של יום אחר. כך שכל יום מזה הסוכות הוא כחג חדש.

קריאה בתורה: אחרי ההלל מוציאים שני ספרי תורה באחד קוראים קריאת היום ובשני קוראים בקרבנות היום. (סדר הקריאה מפורט בשולחן ערוך תצ, ה ומשנה ברורה ח). אחרי הקריאה בספר השני אומרים חצי קדיש. טעו ואמרו חצי קדיש אחרי הקריאה בספר הראשון לשלשה קרואים, יאמרו חצי קדיש פעם נוספת אחרי הקריאה בספר השני (או אחרי העולה לרביעי עם קראו בספר אחד) (ש"ת אגרות משה, אורח חיים א, קא).

מתפללים מוסף של חג ומזכירים קרבנות היום.

יום חמישי ערב שביעי של פסח יש להניח עירוב תבשילין: הרוצה להכין מיום טוב לשבת, חייב לערב בערב יום טוב עירוב תבשילין בפת ובתבשיל. בלעדי זאת אינו רשאי להכין מיום טוב לשבת. אם שכח להניח עירוב בעוד יום (חמישי) יכול להניח בספק חשיכה. בשעת הדחק יכול להניח עד לפני "ברכו" של ערבית.

שביעי של פסח בקידוש בליל שביעי של פסח לא מברכים 'שהחיינו', שכן יום זה הוא המשך ימי הפסח ואינו חג בפני עצמו. אחרי סעודת הלילה נוהגים לערוך ברוב עם 'תיקון ליל שביעי של פסח' ולומר שירת הים בשירה ובזימרה. בישובים הסמוכים לים נוהגים לצאת ולומר שירת הים על שפת הים.

שחרית: בפסוקי דזמרה של תפילת שחרית נוהגים לומר את שירת הים פסוק פסוק בניעימה של השירה.

מוציאים 2 ספרי תורה, בראשון 5 קרואים בפרשת בשלח: "ויהי בשלח פרעה" (שמות יג, יז). בספר השני מפטיר בפרשת פנחס: "והקרבתם".

ההפטרה: "ויברך דוד" (שמואל ב' כב, א).

מוסף: לפני תפילת מוסף נוהגים האשכנזים להזכיר נשמות ואחריו אומרים 'אב הרחמים'.

אסרו חג, שבת פרשת שמיי: בחול זה יום טוב אחרון של פסח

קבלת שבת: לא אומרים "לכו נרננה". מתחילים ממזמור לדוד. ואומרים חלק מ"לכה דודי", מזמור שיר ליום השבת, מדלגים על "במה מדליקין או כגונא ומתחילים "ברכו" ותפילת ערבית.

שחרית: תפילת שבת רגילה.

ההפטרה: "ויספ עוד דוד" (שמואל ב' ו, א).

לא אומרים אב הרחמים ולא מזכירים נשמות. במנחה לא אומרים "אב הרחמים".

פרקי אבות: פרק א'

חמץ בשבת פרשת שמיי: חל איסור מדינא לאכול בשבת זה חמץ, כי הוא אינו שלו כל זמן שלא חזרו וקנו מצד העכו"ם שקנה את החמץ לפני החג. החמץ עובר לבעליו הקודם היהודי רק במוצאי שבת פרשת שמיי.

בדרכי חייני

לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

חירות עולם – הזכות לחיים

הרב יהושע בן-מאיר ראש ישיבת ההסדר "שבות ישראל" אפרת בימים אלו חוגגים אנו את חג הפסח, החג בו יצאנו מעבדות מצרים לחירות עולם [מתוך ברכת 'אמת ואמונה' בתפילת מעריב]. יציאת מצרים היא היסוד בתרבות האנושית לחירויות האדם ולזכויות היסוד שלו, כאשר זכות החירות הראשונה והבסיסית היא 'הזכות לחיים'. ארה"ב, מדינה שנוסדה על יסודות דתיים היונקים מהתנ"ך, קבעה אף היא את הזכויות 'לחיים, חירות וחיפוש האושר' כיסוד עליו הושתתה חוקתה.

ברור אם כן כי נטילת חיי אדם היא עבירה חמורה ביותר ביהדות. לפני חג הפסח קראנו את הפרשיות הראשונות של ספר 'ויקרא', בהם מדובר על קרבנות הבאים לתיקון חטאים אשר יחטא האדם בהם. חטאת [ויקרא פרק ד] באה על חטאים חמורים שעונשם [במזיד] מיתת בית דין או כרת, כמו עבודה זרה [במדבר כו, כב-לא], עריות וחילול שבת. אדם העושה חטאים אלו בשגגה, מביא קרבן חטאת. בחטאים אלו אפי' אדם המסתפק אם חטא [ויקרא ה, יז-יט] מביא קרבן [אשם תלוי]. גם חטאים חמורים אחרים חייבים על שגגתם קרבן [אשם] [ויקרא ה]. גם על עבירות חמורות שבין אדם לחברו [כמו שבועת העדות ושבועת הפיקודין] יש להביא קרבן [ויקרא ה].

במשך חודש ניסן לומדים בדף יומי מסכת כריתות. 'שלושים' ושש כריתות בתורה [כריתות ב, א]. כך גם שלושים ושש עבירות ישנם בתורה שהעונש עליהם הוא מיתת בית דין [רמב"ם סוף פרק טו מהל' סנהדרין]. כמעט כל מיתות בית דין יש בהם כרת [במזיד], וחייבים חטאת על שגגתם. יתירה מזו, כל מצוות שבתורה נדחים מפני פיקוח נפש, חוץ מעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים [סנהדרין עד, א]. עבודה זרה וגילוי עריות בשוגג מביאים קרבן חטאת.

אבל שפיכות דמים – נטילת חיי אדם, אין לו קרבן בשוגג. חלק מהרוצחים בשגגה גולים לערי מקלט [במדבר לה, ט-לד; דברים יט, א-ז], וחלק מהרוצחים בשגגה אין להם כלל כפרה [רמב"ם פרק ו מהל' רוצח ושמירת הנפש]. הלכה זו של רוצח בשגגה אומרת דרשני נשתנה רוצח בשגגה מרוב עבירות החמורות שעונשם במזיד במיתת בית דין, נשתנה רוצח בשגגה מעבירות אחרות שהם יהרג ואל יעבור. שב[רוב] עבירות החמורות שעונשם מיתת בית דין, כמו גם בעבירות האחרות שהם יהרג ואל יעבור – בשוגג מביאים קרבן ומתכפר להם. אבל רוצח בשגגה גולה, ואין לו כלל כפרה [פרט לקרבן לאונס].

אפשר לדבר זה נובע מההלכה 'כהן שהרג את הנפש, אפילו בשוגג, לא ישא את כפיו אפילו עשה תשובה. הגה: וי"א דאם עשה תשובה, נושא כפיו ויש להקל על בעלי תשובה, שלא לנעול דלת בפניהם, והכי נהוג (טור ורש"י) והרבה פוסקים אגור וב"י" [או"ח קכח סעיף לה]. ההורג את הנפש, אפילו בשוגג, אין מקומו בבית המקדש. אפילו הוא כהן הוא פסול לנשיאת כפים. ק"ו שאין מקום לחייב מי שהרג את הנפש להביא קרבן לכפרתו, כי מה לו לשופך דמים בבית הא– לוקים אשר ברא את האדם בצלמו ואשר הוציא את עמו לחירות עולם?!

אין ספק שהדבר נובע מהחומרה היתירה בה רואה התורה נטילת חיי אדם. זאת משום שישודיה של אומתנו ביציאת מצרים טבעה בחוכם חירות האדם וזכותו לחיים וחירות. נטילת חיי אדם, אפילו בשוגג, היא פגיעה ב'צלם הא– לוקים' בו נברא האדם. היא פגיעה במסר המרכזי של האומה הישראלית – של חירות האדם, חשיבותו של הפרט, וזכותו לחיים.

נהוג ברכב הוא כמו הלוקח בידו 'גרזן' 'לחטוב עצים', אשר מעצם טבעו מחייב הירות יתירה, כדי לא להגיע חלילה לכך שיפגעו חיי אדם. הזהירות המינימאלית מחייבת שמירה קפדנית על חוקי התנועה ונהיגה זהירה. מבחינת ההלכה, אדם שלא נוהג בהירות הנדרשת הוא עבריין, אפילו לא אירע לו חלילה תאונה. ק"ו שאם פגע חלילה בחיי אדם, הרי הוא רוצח בשגגה הקרובה למזיד, ואין לו כפרה. אם כהן הוא, ספק גדול אם רשאי לישא את כפיו.

בידו הדבר – בחג חירותנו נפנים את חשיבות החרות והזכות לחיים ונהגו כולנו בהיותו ובהתאם לחוקים, ונצמצם את הנגע הנורא של תאוונת דרכים. חג שמח!

על משפט וכלכלה בפרשה

עו"ד זאב דסברג

מכירת חמץ וחוק החמץ

הטרחת הרבה שבנקיין הבית ורדיפת החמץ לפני חג הפסח – יצרה את המנהג של מכירת חמץ לנוכרי, הפקרת חמץ; ויש שאף סוגרים את בתיהם ומוכרים אותו כל כולו לנוכרי. פתרונות אלו לכאורה מיתרים את הצורך בבדיקת החמץ (ר' מחלוקת רש"י ותוספות פסחים ב).

והנה אבסורד: מכירת החמץ יתכן שעוקרת היא בעצם מתוכנו את חוק החמץ שקבעה המדינה. חוק זה קובע שאסור לבעל עסק להציג את חמצו ברבים במהלך חג הפסח. אבל החוק קובע שהדבר אינו אסור ביישוב או באזור שמרית תושביו או בתי העסק שבו אינם של יהודים. אם כן, יתכן שלכשנמנה את הבתים ובתי העסק שנמכרו ערב פסח לנוכרים – נמצא שרובם שייכים למשך שבעת ימי הפסח לנוכרים...

ומעשה שארע בפסח: אדם הופיע בלויית שני נוכרים לחנות שמכרה חמץ, הוכיח את בעל החנות על כך שהוא מוכר חמץ בפסח, והורה למלווי הנוכרים ליטול את הפיתות שנמצאו בחנות (כדי שהוא לא יטלם בידי חלילה) ולשורפן. לאחר שהורשע בעבירות של עושה גורמת נזק בזדון, ערער אותו אדם, ובין היתר טען, שפיתות אלו, עקב היותן חמץ – נועדו לכיליון, ולכן לא נגרם למתלונן נזק בשל שריפתן. מאידך גיסא טען שהוא "קנה קניין בהן; באופן שבעת שריפתן, שרף את רכושו הוא, ולא עבר שום עבירה". ביהמ"ש ראה שתי טענות אלה כסותרות זו את זו, שכן אם ראוי החמץ לכיליון ואין בו ממש – הכיזד רכש בו המערער קניין?! (ע"פ תל-אביב) 1614/88 יצחק הלפרין נ' מ"י תק-מח 291(2), 311.

דיוקי תפילה

צבי שביט (שטרן), שילה

zviaya@gmail.com

שירת הים

בערב שביעי של פסח נוהגים לומר שירת הים ופסוקי דזמרה בשחרית אומרים פסוק פסוק. להלן כמה הערות בנוגע לשירה זו: **"ירדו במצולת כמו אבן"** (פס' ה) - יש לשים לב שהאות **צ"ד** במילה "מצולת" מנוקדת בחולם ולא בשורוק ('מצולת') ולא 'מצולת') (גם מעט קודם לכן, בתפילת "ויברך דוד": "ואת רדפיהם השלכת במצולת כמו אבן בים עזים"). (תורה לפאר ברזילי שהיא לידיעתי נהגה זו.)

"מי כמכה באלים ה', מי כמכה נאדר בקדש" (פס' י"א) - במילה "כמכה" הראשונה הכ"ף רפויה (ללא דגש), ואילו בשנייה הכ"ף דגושה. כך גם כותב המשנה ברורה בסעיף ה"ל הבית יוסף מסביר שהסיבה לכך היא שלפני החלק השני מופיע שם ה', ואם נאמר "מי כמכה" (בכ"ף רפויה), זה יישמע כמו "ה' מיכה", והרי מיכה גנב לוח שבו כתוב השם המפורש ועבר איתו בים ועשה איתו את העגל. טעם נוסף מובא ברבינו בחיי "מי כמכה באלים ה' מי כמכה נאדר בקודש. תוספת ה"א שבשניהם רמז למידת הדין, ה"א של מי כמכה הראשון היא מידת הדין רפה, ומקבלת ממדת הדין של מעלה שהיא מדה קשה, ולכן מי כמכה השני בדגש, והוא מקבל מן הקדש, ולכן אמר נאדר בקודש".

"מקדש ה', כוננו ידיו" (פס' י"ז) - כך היא החלוקה הנכונה לפי הטעמים. המילה "מקדש" אינה מחוברת למילה ה' אלא נפרדת. כך גם מציין רש"י במקום: "הטעם עליו זקף גדול להפרידו מתבית ה' של אחרי, המקדש אשר כוננו ידיו ה' כלומר, משה פונה לה' ואומר לו שידיי כוננו את המקדש.

המשנה ברורה בסיומו של אותו סעיף שהזכרתי **"ויאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאילו באותו היום עבר בים. והואמר בשמחה מוחליו לו עונותיו"**. יהי רצון שזנכה לומר שירת הים בשמחה ושימחלו לנו לו עונותינו, ושנוכה לגאולה שלמה ולניסים גלויים כפי שזכו אבותינו ביציאת מצרים ובקריעת הים.